

דוחות כספיים ודוח תקופתי

לשנת 2003

תוכן העניינים

1-13	דוח הדירקטוריון על מצב ענייני המבטח
14-15	דוח רואי החשבון המבקרים
16-88	דוחות כספיים
89-104	דוח תקופתי
105-107	הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

1. כללי

הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ (להלן "הפניקס" או "החברה") נוסדה בשנת 1949 כחברה פרטית. בשנת 1978 הפכה החברה לחברה ציבורית שמנייתיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב. החברה עוסקת בכל תחומי הביטוח; ביטוח כללי, ביטוח חיים וביטוחי בריאות וסיעוד.

הדוחות הכספיים המתפרסמים בזה הינם דוחות החברה ודוחות מאוחדים לשנת 2003.

במאזן המאוחד נכללו בנוסף לחברה, חברת הביטוח "הדר חברה לביטוח בע"מ" (להלן "הדר") (שיעור השליטה 100%), חברת ההשקעות "עטרה חברה להשקעות בע"מ" (להלן "עטרה") (שיעור השליטה 100%) וכן סוכנויות ביטוח וחברות העוסקות בפעילות השקעה, נכסים, שירותים וניהול.

בשנת 2002 דוחות העסקים רווח והפסד במאוחד כוללים גם את תוצאות הפעילות של סיטי פייר אינשורנס קומפני לימיטד (אנגליה) (להלן "סיטי פייר") – (שעור אחזקה 100%) – שנמכרה ביום 21 ביוני 2002. ראה - סיטי פייר להלן.

על סמך פרסומי איגוד חברות הביטוח בישראל, על בסיס נתוני ספטמבר 2003, מהווה החברה כ- 7.5% משוק הביטוח הכללי בארץ וכ- 9.5% בביטוח חיים. יחד עם הדר מהווה קבוצת הפניקס כ- 13.9% משוק הביטוח הכללי בארץ וכ- 16.6% בביטוח חיים.

מחזור הפרמיות והדמים הלא מאוחד של החברה הסתכם בשנת 2003 ב- 2,587.2 מיליוני ש"ח, מתוכם היווה הביטוח הכללי כ- 49.5% וביטוח החיים כ- 50.5% וזאת בהשוואה ל- 2,630.9 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד שמתוכם היווה הביטוח הכללי כ- 51.5% וביטוח החיים כ- 48.9%.

מחזור הפרמיות והדמים המאוחד של החברה הסתכם בשנת 2003 ב- 4,589.9 מיליוני ש"ח, מתוכם היווה הביטוח הכללי כ- 50.8% וביטוח החיים כ- 49.2% בהשוואה ל- 4,668 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד שמתוכם היווה הביטוח הכללי כ- 51.9% וביטוח החיים כ- 48.1%.

דוח הדירקטוריון מתייחס לדוח החברה "הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ". הפרטים המצויינים לגבי חברות הבנות מקורם מדוחות הדירקטוריון ומדוחות הכספיים של החברות הבנות.

רכישת מניות ואופציות הדר

במהלך החודשים דצמבר 2002 ועד יוני 2003 רכשה החברה מידי הציבור כ- 20.29% ממניות הדר וכן אופציות (סדרה 3) של הדר באמצעות רכישות בבורסה ופרסום הצעות רכש שהוצעו לציבור מחזיקי המניות והאופציות של הדר (ביום 23 בדצמבר 2002, ביום 19 בינואר 2003 וביום 4 ביוני 2003). ההשקעה הכוללת ברכישות אלו הסתכמה בכ- 203 מיליון ש"ח.

הצעות הרכש בגין מניות 1 ש"ח ערך נקוב ובגין מניות 5 ש"ח ערך נקוב הביאו להחזקה מלאה במניות הדר וכתוצאה מכך למחיקתן ולמחיקת אופציות סדרה 3 מהמסחר בבורסה ולהפיכת הדר לחברה פרטית. הצעת הרכש בגין אופציה (סדרה 3) הביאה להחזקה של 99.63% מסך כל האופציות שפקעו ביום 20 באוגוסט 2003.

בעקבות רכישות אלו מחזיקה החברה נכון לתאריך פרסום דוח זה במלוא הון המניות של הדר ובמלוא זכויות ההצבעה בה.

הסכם לביטוח משותף הפניקס הדר

ביום 24 באפריל 2003 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין הפניקס ובין הדר ("ההסכם"), אשר קיבל את אישור האסיפה הכללית של הדר ביום 27 באפריל 2003.

על פי ההסכם, החל מיום 1 בינואר 2004 ואילך ("המועד הקובע") מונפקות פוליסות ביטוח חדשות בכל ענפי הביטוח (כללי וחיים) על ידי הפניקס ("הפוליסות החדשות") כחברה מובילה (leader) במשותף עם הדר ובעבורה במתווה של "Co-Insurance" ביחס של 50% לחברה ו- 50% להדר. כמו כן, מנהלת החברה בעבורה ובעבור הדר, את הפעולות הקשורות לפוליסות החדשות ותעמוד בקשר עם מבטחי שתי החברות, הסוכנויות והסוכנים, מבטחי המשנה וכו' בשמה ובשם הדר ומטעמה. לאור זאת, כל אחת מהחברות נושאת ב- 50% מההוצאות הכרוכות ושייחוסו לניהולן של הפוליסות החדשות.

החל מיום 1 בינואר 2004 ואילך מנהלת החברה בעבור הדר את הפעולות הקשורות לפוליסות שהיו ברשותה של הדר ערב המועד הקובע ("הפוליסות הישנות").

דין וחשבון הדירקטוריון על מצב עיני המבטח לשנת 2003

בגין ניהולן של הפוליסות הישנות של הדר זכאית החברה לדמי ניהול בגובה ההוצאות בהן נושאת החברה והמיוחסות לפוליסות הישנות של הדר.

בעקבות כך, צימצמה הדר באופן משמעותי פונקציות ניהוליות, ארגוניות ותפעוליות שלה.

מבנה בהקמה

הדר ביחד עם עטרה החזיקו בחלקים שווים במקרקעין שברחוב רוטשילד מספר 1 (להלן - "המבנה בהקמה").

ביום 24 בנובמבר 2003 חתמה עטרה על הסכם (להלן - "הסכם המכר") עם חבס ח.צ. קרדיט בע"מ (להלן - "חבס קרדיט") (חברת בת בבעלות מלאה של חבס ח.צ. השקעות (1960) בע"מ (להלן - "חבס")) בדבר מכירת 66% מזכויותיה המהוות 33% מכלל הזכויות במבנה בהקמה לחבס קרדיט בתמורה ל- 5.67 מיליון דולר ארה"ב.

כמו כן נחתם ביום 24 בנובמבר 2003 הסכם שיתוף וניהול בין הדר, עטרה וחבס קרדיט (להלן - "הסכם הניהול והשיתוף") לפיו יפעלו הצדדים במסגרת עסקה משותפת להקמת פרויקט על המקרקעין.

במסגרת הסכם הניהול והשיתוף התחייבה חבס קרדיט לפקח ולנהל את הפרוייקט וזאת עד לקבלת טופס 4 כנגד תמורה שתשולם ב-60 תשלומים חודשיים בסך של 30,000 דולר ארה"ב כל תשלום בהם ישאו עטרה והדר.

פרט להוצאות האמורות, ישא כל צד בהוצאות הפרוייקט ויהנה מהכנסותיו בהתאם לחלקו בפרוייקט (קרי הדר - מחצית, חבס קרדיט - שליש, עטרה - שישית).

עם כניסתה של חבס לפרוייקט בכוונת הצדדים לשקול מחדש את תכנון הפרוייקט ואופיו. לאור העסקה המתוארת לעיל נרשמה בתקופת הדוח בהדר ובעטרה הפרשה נוספת לירידת ערך בסך של כ- 21.1 מיליון ש"ח שקוזזה מעלות המבנה בהקמה. כמו כן, נרשם בעטרה הפסד הון מהמכירה בסך של כ- 6.6 מיליון ש"ח. ההשפעה הכוללת על הרווח הנקי בתקופת הדוח (בניכוי מסים נדחים לקבל) הינה בסך של כ- 16 מיליון ש"ח.

בנוסף, ביום 3 בדצמבר 2003 כחלק מהסכם המכר, רכשה הפניקס כ- 19.9% ממניות חבס תמורת סך של כ- 36.9 מיליון ש"ח.

מס הכנסה

במהלך חודש ספטמבר 2003 התנהלה על ידי מס הכנסה חקירה בקשר לארועים אשר הורתם בשנים עברו ובמהלכה נחקרו מספר עובדי החברה ועובדי הדר וביניהם מנכ"ל החברה (המכהן גם כמנכ"ל הדר).

החברה והדר שיתפו פעולה באופן מלא עם חוקרי מס הכנסה, מסרו נתונים והסברים מלאים תוך הצגת עמדתם שגובתה בחוות דעת חשבונאית החתומה על ידי פרופ' מומחה לחשבונאות. בעקבות כך, ובכדי לסיים הפרשה במהירות, הגיעו החברה והדר להסדר עם רשויות מס הכנסה (הסכם מיום 13 באוקטובר 2003), לפיו חקירת מס הכנסה וכל המחלוקות נשוא אותה החקירה הסתיימו ותיק החקירה נסגר באופן סופי ומוחלט בתשלומי כופר בסך 1.5 מיליון ש"ח, אשר שילמה החברה וסך של 1 מיליון ש"ח, אשר שילמה הדר.

בנוסף, שולם סכום כופר בסך 100 אלף ש"ח על ידי מנהלה הכללי לשעבר של החברה וכן 100 אלף ש"ח על ידי מנהלה הכללי של החברה (המכהן גם כמנכ"ל הדר).

כמו כן לצורך מיצוי הליך המיסוי האזרחי בנושאים אלו שילמו החברה והדר בפשרה סך של 2.7 מיליון ש"ח על ידי החברה וסך של 1.8 מיליון ש"ח על ידי הדר.

בדיווח מידי שמסרה החברה ביום 13 באוקטובר 2003 הבהירו החברה והדר, כי עמדתן היתה ונתרה, כי אין בחשדות שהועלו כלפיהם ממש וכי עסקיהן נוהלו ומנהלים בצורה תקינה, ובהתאם להוראות הדין, לרבות בהיבטים הנקודתיים נשוא החקירות שהתקיימו יחד עם זאת, ועל מנת שלא לפגוע בהמשך התנופה העסקית שלהן ולהימנע מפגיעה בשמן הטוב, הסכימו החברה והדר לתנאי ההסדר המפורט לעיל, על מנת להביא קץ למחלוקות במהירות.

סיטי פייר - חברה מוחזקת בחו"ל

ביום 21 ביוני 2002 הושלמה מכירת כל החזקותיה של הדר בהון המניות המונפק והנפרע של סיטי פייר וזאת בתמורה לסך של 15,374 אלפי ליש"ט.

2. תיאור הסביבה העסקית

א. כללי

ענף הביטוח בישראל מאופיין בתחרות חריפה. תחרות מתקיימת בין חברות הביטוח המוכרות מוצרים דומים, הן בענפי הביטוח הכללי והן בענפי ביטוח החיים והבריאות, ובנוסף נתון הענף לתחרות בתחום הביטוח הפנסיוני והחסכון לטווח ארוך מצד גורמים נוספים במשק המציעים חסכון לטווח ארוך, כמו קרנות פנסיה, קופות גמל ובנקים המוכרים תוכניות חסכון. בתחום ביטוח הבריאות נתון הענף לתחרות גם מצד קופות החולים, המציעות שירותי בריאות משלימים לחבריהם.

ב. מגמות בענף הביטוח

כללי

א) בחודש ינואר 2002 פורסם תיקון התשס"ב להיתר הפיקוח על המטבע, התשנ"ח - 1998 בעניין הסרת ההגבלות על משקיעים מוסדיים על פעילות במטבע חוץ בארץ ובחוץ לארץ. התיקון מתיר לקופת גמל, קרן פנסיה ומבטח (חברת ביטוח) להחזיק החל מ- 15 בינואר 2002 נכסים מכל סוג שהוא בחו"ל ובנכסים נקובים במטבע חוץ בארץ, בשיעור של 20% מנכסיהם, לעומת שיעור של 5% שהיה מותר עד אז. על פי התיקון, החל מ- 1 בינואר 2003 בוטלה כליל התקרה המוטלת על השקעות של משקיעים מוסדיים בחו"ל, ובכך הושלם סופית תהליך הליברליזציה בפיקוח על מטבע חוץ ולא נותרו הגבלות כלשהן לביצוע כל עסקה או פעולה של תושב ישראל במטבע חוץ ועם תושב חוץ.

ב) ההסכם עם שלטונות המס המסדיר נושאי מיסוי מסימיים, לרבות פריסת הוצאות הרכישה בביטוח חיים לתקופה של ארבע שנים, הפרשה לעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל וייחוס הוצאות להכנסות מועדפות, הוארך לשנת 2003.

ג) בחודש נובמבר 2002 פורסמה הצעה לתיקון תקנות לחישוב עתודות לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים ובביטוח כללי (להלן "ההצעה"). הצעה זו באה על רקע חשיפת חברות הביטוח לסיכונים חריגים בתחום ביטוחי החיים וביטוחי הרכוש – אסונות טבע (רעידות אדמה ומגיפות) וסיכונים מלחמה או אירועי טרור רחבי היקף ועוצמה. לאירועים אלה עלולה להיות השפעה קיצונית על תוצאותיהן העסקיות. מוצע על כן לקבוע בתקנות חובה ליצור עתודה מיוחדת לסיכונים אלה, לקבוע את שיעורה ואת אופן הפרשה לעתודה זו, לרבות המצבים שבהם ניתן לשחרר כספים מהעתודה. התקנות המוצעות גם יקבעו הוראות נפרדות ומשותפות לעניין ביטוחי חיים וביטוחי רכוש. הדיונים שנערכו בין חברות הביטוח לפיקוח על הביטוח הוקפאו בשלב זה.

ד) בחודש פברואר 2003 התקבל בחברה חוזר המפקח בענין התקשרות מבטח עם סוכן ביטוח (להלן: "החוזר"). החוזר מבהיר את תוכנו של הסכם התיווך שבין הסוכן לבין המבוטח וקובע נהלי עבודה לטיפול בדמי ביטוח המשולמים למבטח באמצעות סוכן הביטוח. החוזר קובע כי ההתקשרות תעשה באמצעות הסכם בכתב שיורה על העברת מלוא דמי הביטוח למבטח או לחשבון נאמנות שיפתח בבנק בישראל לטובת המבטח, ללא קיזוז דמי עמלות או כל סכום אחר שהסוכן זכאי להם מאת המבטח. ביום 29 בינואר 2004 התקבלה בחברה הנחייה המורה על דחיית תחולת הוראות החוזר האמור ליום 1 באפריל 2004.

ה) בחודש ספטמבר 2003 התקבל בחברה חוזר המפקח לגבי היערכות להמשך פעילות בעיתות משבר וחירום (להלן: "החוזר"). על פי החוזר לנוכח החשיבות הרבה בהמשך ניהול וביצוע הפעילות העסקית גם בעיתות משבר (כתוצאה מאסון דוגמת רעידת אדמה, התקפת טרור או שריפה), נדרשת החברה למנות צוות ניהולי שיהיה אמון על הכנת תוכניות חרום בנוגע להיערכות להמשך פעילות עסקית, תפעולית וטכנולוגית. באחריות ההנהלה לדווח למפקח על הביטוח מזמן לזמן על מצב ההיערכות של החברה. החברה נערכת על פי החוזר.

(ו) בחודש דצמבר 2003 התקבל בחברה חוזר לגבי ניהול החשיפה מול מבטחי משנה (להלן: "החוזר"). חברות הביטוח נוהגות להעביר חלק מהותי מהסיכון הביטוחי שהן נוטלות על עצמן לכיטוי באמצעות מבטחי משנה ברובם מבטחי משנה זרים. לחשיפה כלפי מבטחי משנה יש השפעה על יציבותן של חברות הביטוח ולכן נקבעו בחוזר הוראות והנחיות בדבר אופן ניהול החשיפה למבטחי המשנה, נכללו דרישות לקביעת מדיניות ותקרות חשיפה למבטחי משנה וכן נקבעו הוראות דיווח למפקח.

(ז) בחודש ינואר 2004 הפיץ המפקח על הביטוח טיוטות לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח וטיטות חוזרים אשר עיקרן:

טיטא לתיקון תקנות הביטוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח - 1998 -

(1) הוצאות רכישה נדחות בגין פוליסות ביטוח חיים וביטוח בריאות המונפקות החל מיום 1 בינואר 2004, יתווספו במלואם לדרישות ההון של חברות הביטוח, זאת לעומת חלק מהוצאות הרכישה שהתווספו לדרישות ההון במצב הקיים.

(2) דרישות ההון יקטנו לחברה אשר תחזיק מימון זר נדחה כנגד הוצאות רכישה נדחות בהיקף של עד 20% מהוצאות הרכישה הנדחות.

(3) חל איסור על מבטח לקבל מימון זר שאינו נדחה. (ניתן יהיה להחזיק במימון הזר הקיים עד סוף 2006).

(4) המימון הזר היחיד שיותר לחברות הביטוח הינו מימון נדחה מפני התחייבות ביטוחית בהיקף של עד 20% מההון העצמי.

עקב השינויים המבניים במוצרי ביטוח החיים החדשים שישווקו החל משנת 2004 ובתגמול הסוכנים בגין מוצרים אלו קשה להעריך את מהותיות השינויים הצפויים על דרישות ההון בעתיד.

טיטא לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון) התשנ"ח - 1998 -

(1) שינוי שיטת שערור נכסים בלתי סחירים. התיקון מתייחס לשינוי שיטת השערור של אגרות חוב, הלוואות, פקדונות ותעודות חובה מסחריות בלתי סחירות המוחזקות על ידי חברות ביטוח, משערור על פי עלות מתואמת לשערור על פי שווי הוגן. בהתאם לשיטה המוצעת יהוונו תזרימי המזומנים הצפויים מכל נכס כאמור בשערי ריבית אשר יצוטטו על ידי חברה שתיבחר לצורך כך על ידי משרד האוצר. זאת ועוד, מוצע לשנות גם את שיטת השערור לניירות ערך בלתי סחירים אחרים (מניה בלתי סחירה, אופציה בלתי סחירה וחוזה עתידי) משיטת העלות המתואמת לשיטת השווי ההוגן, כמקובל כיום בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה.

התקנה תחול בעיקרה לגבי נכסים אשר נקנו החל מיום 1 באוגוסט 2003, כאשר לגבי נכסים אשר עומדים מול הפוליסות המשתפות ברווחים תהיה התחולה מיום 1 בינואר 2005 ולגבי נכסים אחרים מיום 31 בדצמבר 2005. הנושא נמצא בדיונים עם חברות הביטוח.

(2) ביצוע הערכה מחדש של מקרקעין בסוף כל שנת דיווח לפחות כאשר התוספת או ההפחתה בגין השערור ייזקפו לרווח השוטף ולא לקרן הון.

טיטא לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעות ההון, הקרנות וההתחייבויות של מבטח), התשס"א - 2001 -

(1) הורחבה הגדרת הנכסים הנזילים העומדים מול ההון.

(2) הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים בגין פוליסות שיונפקו החל מיום 1 בינואר 2004 לא יהוו נכס כנגד עתודות ביטוח חיים אלא יוחזקו מול ההון ומול מימון זר נדחה כאמור לעיל.

(3) הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות יוחזקו מול ההון ומול מימון זר נדחה.

טיטת חוזר בדבר הוראות למתן הלוואות לסוכני ביטוח -

נקבעו כללים למתן הלוואות לסוכנים העובדים עם חברות הביטוח באופן שתבוטל המגבלה שנקבעה בתקנות ההשקעה על סך 1 מיליון ש"ח, לסכום הלוואות לסוכן ובמקומה ניתן יהיה לתת הלוואה נגד 50% מתזרים המזומנים שצפה המבטח לשלם בגין פוליסות ביטוח שנמכרו ע"י הסוכן הלוואה ובניכוי פקטור ביטולים, היוון ומח"מ.

(ח) בחודש מרץ 2004 הפיץ המפקח על הביטוח חוזר בדבר חישוב הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואישפוז (להלן "הוצאות הרכישה") בחוזר הוגדרו הוצאות הרכישה וכן אופן יחוסם לתוכניות הביטוח השונות. כמו כן נקבעו כללים להפחתת הוצאות הרכישה. החוזר חל על הוצאות רכישה בגין פוליסות המונפקות מיום 1 בינואר 2004. הוצאות הרכישה יוצגו בדוחות הכספיים החל במועד בו חבות המבטח תוצג בדוחות הכספיים בהתאם להערכה אקטוארית.

ביטוח חיים

(א) לפי פרסומי התאחדות חברות לביטוח חיים בע"מ, היקף הפרמיות בביטוח חיים ממכירות שוטפות חדשות (ללא פרמיות חד פעמיות) בענף ירד בתקופת הדוח בשיעור של כ- 10.7% לעומת התקופה המקבילה (ירידה של כ- 5% בפוליסות פרט וירידה של כ- 11% בביטוח מנהלים). היקף הפרמיות בביטוח בריאות ממכירות שוטפות חדשות (פוליסות נפרדות) בענף ירד בכ- 7.3% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

(ב) בחודש יולי 2002 אושר בכנסת בעקבות המלצת הועדה לרפורמה במס (ועדת רבינוביץ) חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 132), התשס"ב - 2002. התיקון כולל, בין היתר, הוראות בדבר מיסוי של קופות גמל ותוכניות ביטוח חיים לתגמולים, בשיעור של 15% על מרכיב התשואה הריאלית בגין הצבירה של הפקדות חדשות החל מיום 1 בינואר 2003. מס זה לא יחול במקרה של משיכת הכספים בגיל פרישה ובתנאי שתקופת החיסכון לא פחתה מהתקופה שנקבעה בחוק וכן על סכום הביטוח במקרה פטירה.

(ג) בהנחיות לעריכת הדיווח הכספי לשנת 2002 נקבע, בין היתר, כי החל משנת 2004 תחול הפרדה בדיווח הכספי בין מרכיב החסכון לבין מרכיב הריסק בביטוח חיים מסוג עדיף (מניב), כאשר מרכיב החסכון בפוליסות הביטוח יירשם במאזן בלבד ורק היתרה (ריסק) תרשם כהכנסה בדוח העסקים.

ביום 25 בפברואר 2004 הפיץ המפקח על הביטוח טיוטת חוזר לפיה הכללים שנקבעו לעניין הפרדת מרכיב הריסק ממרכיב החסכון יחולו על פוליסות ביטוח חיים חדשות שהונפקו החל מיום 1 בינואר 2004 ואילך, החל בדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2004. לגבי ההפרדה בתוכניות ביטוח מסוג עדיף (מניב) שהונפקו עד ליום 31 בדצמבר 2003 נדחתה תחילת ההנחיה עד לקביעת המדיניות הבינלאומית בעניין זה.

(ד) החל מיום 1 בינואר 2004 יחולו שינויים בתוכניות ביטוח חיים המבוססים בעיקרם על הקטנת מרכיב הפרמיה המיועד לכסוי הוצאות הנהלת וכלליות, עמלות לסוכנים ולרווח. להקטנת מרכיב הפרמיה להוצאות, כאמור לעיל תהיה השפעה לשינוי הסכמי העמלות עם הסוכנים כגון פריסת העמלות והקטנתן ועל רווחיות החברות בענף ביטוח חיים. החברה קיבלה אישור לתוכניות ביטוח חיים בהתאם לעקרונות אלו.

(ה) בחודש ספטמבר 2003 הפיץ המפקח על הביטוח חוזר לעניין החלפת פוליסות ביטוח חיים ובריאות. מטרת החוזר, לקבוע את העקרונות, החובות והכללים להסדרת פעולות מבטחים וסוכני ביטוח בסמוך או בעת שינוי או החלפת הפוליסה, בדרך שתגן על טובת ציבור המבוטחים ותשמור על ענייניהם. בנוסף, מטרת החוזר לאפשר למבוטחים גישה אל מידע מלא, מהימן וברור, על מנת שיוכלו לכלכל את צעדיהם. החוזר נכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2004. לעניין זה עשויה להיות השפעה חיובית על שימור התיק בביטוח חיים.

(ו) בחודש פברואר 2004 הפיץ המפקח על הביטוח חוזר המחייב את חברות הביטוח במתן מידע מלא לגבי הכיסויים, חלוקת הפרמיה למרכיבים השונים ודמי הניהול וההוצאות בתוכניות ביטוח חיים הכוללות מרכיב חסכון במועד הצעת הביטוח ובעת הנפקת הפוליסה. החוזר יכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2005.

(ז) בחודש פברואר 2004 הפיץ המפקח טיוטת הבהרות לעניין הצגת נכסים והתחייבויות בתוכניות ביטוח חיים. בהתאם להבהרות יש להציג את אגרות החוב המיועדות (חץ) שהונפקו בשנים 2002-2003 במחיר הנקוב ללא התאמה למדד השלילי שנצבר מיום ההנפקה. לעומת זאת, עתודות הביטוח העומדות כנגד אגרות חוב אלו יותאמו על פי השינויים שחלו במדד כנדרש לפי תנאי הפוליסות.

כתוצאה מיישום ההבהרה רשמו חברות הביטוח רווחים אשר יקוזזו בשנים בהן תהיה עליה במדד. החברה והדר יישמו את ההבהרה, וכתוצאה, נרשם רווח של כ- 6.5 מיליון ש"ח בדוח המאוחד על עסקי ביטוח חיים (מתוכו חלק החברה כ- 5.8 מיליון ש"ח). השפעת ההבהרה על הרווח הנקי הינה בסך של כ- 3.5 מיליון ש"ח.

(ח) בחודש פברואר 2004 התקבלה בחברה טיוטה לתיקון תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד - 1964. התיקון כולל הגדלת שיעורי ההפקדות למרכיב

דין וחשבון הדירקטוריון על מצב עיני המבטח לשנת 2003

תגמולי מעביד בקופת הגמל לשיעור שלא יעלה על 7.5% מן המשכורת והגדלת שיעורי ההפקדות למרכיב תגמולי עובד בקופת הגמל לשיעור שלא יעלה על 7% מן המשכורת. ההפקדות מעל 5% אינן מחייבות הפקדות בשיעורים שווים של עובד ומעביד. התיקון שיכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2004 יחול על קופות הגמל לתגמולים ולקצבה לגבי הפקדות שיבוצעו החל מהיום האמור.

ביטוח כללי

(א) על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - "הלמ"ס") מספר גניבות הרכב בתקופת הדוח נמוך בכ- 2.8% ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. על פי דווח הלמ"ס חלה בתקופת הדוח ירידה של כ- 3% בפריצות לבתי עסק ועליה של כ- 12.8% בפריצות לדירות ביחס לתקופה מקבילה אשתקד.

(ב) עד 31 בדצמבר 2002 פוליסות ביטוח החובה הונפקו בידי חברות הביטוח כמובילות (Leader), והביטוח היה ביטוח משותף עם האיגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ ("אבנר"), שעל פי תנאיו היה אחראי כל מבטח לחלקו בלבד בביטוח. החל מיום 1 בינואר 2003 נושאים המבטחים במלוא הסיכון הביטוחי בענף, ללא ביטוח משותף עם אבנר.

(ג) ביום 24 ביוני 2002 פרסם המפקח על הביטוח בעקבות פסיקת בג"צ, חוזר בדבר אופן קביעת השומה הסופית במקרה של נזקי רכב, לרבות דרך פעילותם של שמאי הבית על ידי חברות הביטוח. החוזר נכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2003 ועד ליום 31 בדצמבר 2006 ויבחן מחדש לקראת תום התקופה. על פי החוזר קיימת למבטוח, בין היתר, זכות בחירה של שמאי מתוך רשימה אותה מרכיב המבטח על פי קריטריונים שנקבעו בחוזר.

(ד) בחודש יולי 2003 נכנסו לתוקף דמי הביטוח המאושרים בענף רכב חובה בהתאם לחוזרי הפיקוח. על פי אישור המפקח תעריפים אלה נמוכים בכ- 6.5% בממוצע בהשוואה לתעריפים שהיו נהוגים קודם לכניסת התעריפים החדשים לתוקף. בחודש יולי 2003 נחקק חוק לתיקון פקודת ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול מאגר מידע), התשס"ג - 2003, הבא להסדיר את פעילות מאגר המידע למאבק בהונאות ביטוח רכב חובה. החוק מסדיר את אופן מימון המאגר, וחובות מפעיל מאגר המידע, המבטוח והמבטח לעניין מסירת וקבלת מידע.

(ה) בחודש ספטמבר 2003 פרסם המפקח על הביטוח תיקון לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) (תיקון), התשס"ג-2003. התיקון מתייחס, בין היתר, לשינויים בפוליסה התקנית לרכב שמטרתם העיקרית להגמיש את מבנה הפוליסה. התיקון יאפשר למבטוח לוותר על כיוויים מסוימים בשלב הצעת הביטוח ובלבד שהדבר נעשה בהודעה מפורשת שתתועד אצל המבטח. בנוסף, מבטוח שבבעלותו 40 כלי רכב פרטיים לפחות, המבטחים אצל מבטח אחד, יהיה רשאי לוותר על תחולת הפוליסה התקנית. ביום 9 בפברואר 2004 התקבלה בחברה הנחייה המורה על דחיית תחולת התקנות ליום 1 במאי 2004. התקנות יחולו על חוזי ביטוח שיכנסו לתוקף החל ממועד זה.

ג. שוק ההון

שנת 2003 החלה באווירת אי ודאות שנבעה מחששות מתוצאות המלחמה בעיראק ומכינונה של ממשלה חדשה ואופן טיפולה במשבר הכלכלי בארץ. ממשלה חדשה בסוף פברואר ואימוץ תוכנית כלכלית שבמרכזה מחויבות ממשלתית למשמעת פיסקאלית, סיום המלחמה בעיראק ואישור הערביות לישראל ע"י ממשלת ארה"ב במאוס הביאו לירידת אי הודאות הכלכלית ולמגמות חיוביות בשווקים הפיננסיים ברבעון השני של השנה. לאחר התמתנות חלק מהמדדים ברבעון השלישי של השנה ועל רקע סימני ההתאוששות בפעילות וההקלה בריסון המוניטארי התחדשו המגמות החיוביות ברבעון האחרון של השנה.

על אף הריסון התקציבי וירידתה של הצריכה הציבורית במהלך השנה הסתכם הגרעון הציבורי בשנת 2003 בשיעור גבוה של 5.65 אחוזי תוצר, גבוה מאוד יחסית לעבר ויחסית ליעד הגרעון שנקבע בתקציב - 3 אחוזי תוצר. הגרעון נבע בעיקר מירידה חדה בהכנסות ממיסים למרות שהיקף הגבייה עלה ברבעון האחרון של השנה.

בשוק העבודה נמשך הרפיון שהתבטא בירידה בתשומות העבודה וירידה בשכר הריאלי. יחסי העבודה במשק היו רצופים בשביתות ועיצומים - רובם תוצאות לוואי של השפעת התוכנית הכלכלית על התעסוקה והשכר בו והסדרי הפנסיה החדשים של העמיתים בקרנות הפנסיה

**דין וחשבון הדירקטוריון
על מצב עיני המבטח לשנת 2003**

ההסתדרותית הותיקות. שיעור האבטלה נותר ברמה גבוהה של 10.7%. מדד המחירים לצרכן ירד במהלך השנה ב- 1.9% בעיקר עקב רמתם הנמוכה של הביקושים במשק וייסוף השקל מול הדולר. גורמים אלו אפשרו לנגיד בנק ישראל להפחית את הריבית בשעורים הולכים וגדלים שהצטברו ל- 4.1% משעור של 8.9% בפברואר ועד 4.8% בדצמבר. ירידת הריבית הביאה לירידה חדה בתשואות אגרות החוב צמודות המדד והשתטחות עקום התשואה לשיעור של 4.2% לשנה. באגרות החוב השקליות הייתה ירידה בתשואות משעור של 11.5% בפברואר לרמה של 6.9% בסוף השנה. בסיכום השנה יוסף השקל מול הדולר ב- 7.56% לעומת פיחות חד של 7.27% בשנה הקודמת. מדד האג"ח הלא צמוד עלה בשיעור של 19.72% לעומת ירידה של 2.38% בשנה הקודמת כאשר האגרות מסוג שחר לטווחים ארוכים עלו בשיעור חד של 36%. מדד האג"ח צמוד המדד עלה בשיעור של 10.2% לעומת עליה מינורית של 0.37% בשנה הקודמת כאשר אגרות החוב לטווחים ארוכים עלו בשיעור גבוה יותר של 15.78%. מדד ת"א 25 סיים את השנה ברמה של 504.15 נקודות המהווה עליה חדה של 51% וזאת לעומת ירידה של 27.3% בשנת 2002.

בארה"ב, סיומה המהיר של המלחמה בעיראק וההפחתה הניכרת של אי הודאות בעקבותיה תרמו להאצת קצב ההתאוששות, התוצר גדל בקצב מהיר מהצפוי כשהוא נתמך בגידול של הוצאות הממשלה (בעקבות המלחמה) ובהתאוששות של הצריכה וההשקעה וזאת למרות הרפיון בשוק העבודה. המדיניות הפיסקלית המריצה את התאוששות הפעילות בהורדת מסים ובהגדלת הוצאות הביטחון, כל אלו הביאו להגדלה ניכרת בנפחי המסחר ופיחות חד של הדולר מול מרבית המטבעות. הריבית לטווח ארוך נותרה נמוכה יחסית והגידול בפעילות בארה"ב הניע את הצמיחה בגוש האירו שהביא לעליה של 1.6% בתמ"ג ברבעון השלישי לאחר שיעור גידול שלילי במחצית הראשונה של השנה. גם ביפן נראים סימני צמיחה כאשר היצור התעשייתי עלה ברבעון האחרון ב- 5% וב- 2.2% בכל השנה.

המטבע האמריקאי נחלש בתקופה לעומת המטבעות העיקריים בעולם ושערו הגיע לרמות של 1.26 אירו לדולר ו- 107.2 ין לדולר.

מדד S&P500 (ארה"ב) עלה בשיעור של 26.2% לעומת ירידה של 23.3% בשנה קודמת. מדד פוטסי (בריטניה) עלה בשיעור של 13.6% לעומת ירידה של 24.5% בשנה קודמת ומדד ניקי 225 (יפן) עלה בשיעור של 24.5% לעומת ירידה של 18.6% בשנה קודמת. העליות הניכרות בשוק ההון השפיעו באופן משמעותי על רווחי חברות הביטוח, במיוחד בהתייחס למרכיב הנכסים הסחירים בתיקי ההשקעות העומדים מול הרזרבות הביטוחיות וההון העצמי.

ירידת הריבית הנומינלית והריאלית במהלך 2003 גרמה לירידת התשואות הגלומות בתיקי הנכסים הפיננסיים שמחזיקות חברות הביטוח בסוף השנה, לרבות תיקי הנכסים המוחזקים מול הפוליסות המשתתפות ברווחים, מהם נגזרים רווחי ההשקעות של חברות הביטוח.

להלן תשואות ריאליות באפיקי ההשקעה בשוק ההון:

<u>שנת 2002</u>	<u>שנת 2003</u>	
(30.2%)	64.0%	מניות ת"א 100
(8.5%)	22.1%	אג"ח ממשלתי לא צמוד
(5.9%)	12.4%	אג"ח ממשלתי צמוד מדד
1.6%	(8.9%)	אג"ח ממשלתי צמוד מט"ח

3. המצב הכספי

הון קרנות עודפים ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בחברה הסתכמו לתאריך הדוח ל- 1,136.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 911.6 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

ההון המינימלי הנדרש

ההון העצמי של החברה ליום 31 בדצמבר 2003, כמוגדר בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח – 1998, על תיקוניהן (להלן: "תקנות ההון") גבוה בכ- 293 מיליון ש"ח מההון העצמי המינימלי הנדרש המתחייב מהתקנות הנ"ל. ההון הראשוני הקיים בהתאם לתקנות ההון גבוה בכ- 954.1 מיליון ש"ח מההון הראשוני הנדרש - ראה באור 17 לדוחות הכספיים.

דין וחשבון הדירקטוריון
על מצב עיני המבטח לשנת 2003

נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים של החברה (במיליוני ש"ח מותאמים ליום 31.12.2003).

<u>31.12.2001</u>	<u>31.12.2002</u>	<u>31.12.2003</u>	<u>נתוני מאזנים - חברה</u>
670.3	804.1	1,026.3	הון עצמי
112.4	107.5	110.0	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
782.7	911.6	1,136.3	סה"כ הון ועתודה לסיכונים
8,641.6	8,881.5	9,919.0	עתודת ביטוח חיים ברוטו
410.3	443.3	437.4	עתודת ביטוח כללי ברוטו
1,724.4	1,759.8	1,897.4	תביעות תלויות כללי וחיים ברוטו
12,494.8	12,856.5	14,152.8	סה"כ מאזן

<u>1-12/2001</u>	<u>1-12/2002</u>	<u>1-12/2003</u>	<u>נתוני דוחות רווח והפסד - חברה</u>
1,209.2	1,344.8	1,281.9	פרמיות ודמים בביטוח כללי (ברוטו)
1,358.2	1,286.1	1,305.3	פרמיות בביטוח חיים (ברוטו)
2,567.4	2,630.9	2,587.2	סה"כ מחזור (ברוטו)
162.5	160.9	270.0	רווח בביטוח חיים
(11.9)	52.3	60.5	רווח (הפסד) בביטוח כללי
87.5	182.6	308.5	רווח לפני מס
			חלק החברה בתוצאות נטו של חברות
7.2	22.8	68.9	מוחזקות
50.5	121.0	231.8	רווח נקי

נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים המאוחדים של החברה (במיליוני ש"ח מותאמים ליום 31.12.2003).

<u>31.12.2001</u>	<u>31.12.2002</u>	<u>31.12.2003</u>	<u>נתוני מאזנים - מאוחד</u>
670.3	804.1	1,026.3	הון עצמי
143.3	141.8	150.0	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
813.6	945.9	1,176.3	סה"כ הון ועתודה לסיכונים
12,796.4	13,095.7	14,890.3	עתודת ביטוח חיים ברוטו
801.3	859.3	841.9	עתודת ביטוח כללי
2,812.3	2,905.2	3,209.6	תביעות תלויות כללי וחיים ברוטו
18,753.0	19,138.5	21,322.0	סה"כ מאזן

**דין וחשבון הדירקטוריון
על מצב עיני המבטח לשנת 2003**

1-12/2001	1-12/2002	1-12/2003	נתוני דוחות רווח והפסד - מאוחד
2,171.8	2,422.1	2,331.2	פרמיות ודמים בביטוח כללי (ברוטו)
2,386.6	2,245.9	2,258.7	פרמיות בביטוח חיים (ברוטו)
4,558.4	4,668.0	4,589.9	סה"כ מחזור (ברוטו)
225.6	235.6	376.4	רווח בביטוח חיים
47.6	62.9	98.2	רווח בביטוח כללי
158.0	238.6	447.2	רווח לפני מס
50.5	121.0	231.8	רווח נקי

תזרים מזומנים ומקורות מימון - חברה

במהלך שנת 2003 חלה עליה בסעיף מזומנים ושווי מזומנים בסך 130.2 מיליוני ש"ח. תזרים המזומנים מפעילות שוטפת הסתכם ב- 187.5 מיליוני ש"ח, לפעילות השקעה הסתכם ב- 72.6 מיליוני ש"ח (בעיקר עקב השקעה בהדר בסך 126.7 מיליוני ש"ח, החזר הלוואות מעטרה בסך 79.8 מיליוני ש"ח, השקעה ברכוש קבוע ובחדרי משרדים בסך 60.4 מיליוני ש"ח וקבלת דיבידנדים מחברות מוחזקות בסך 168.5 מיליוני ש"ח) ולפעילות מימון הסתכם ב- 130 מיליוני ש"ח.

4. תוצאות הפעילות

רווח והפסד

הרווח המאוחד מעסקי ביטוח בתקופת הדוח הסתכם בכ- 474.6 מיליוני ש"ח בתקופה הנוכחית בהשוואה ל- 298.5 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 59%. ברבעון הרביעי של השנה הסתכם הרווח המאוחד מעסקי ביטוח בכ- 124.3 מיליוני ש"ח בהשוואה ל- 75.4 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 65%.

הכנסות מהשקעות במאוחד בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 39.7 מיליוני ש"ח בהשוואה להפסדים של 25 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד והינן לאחר הפרשה לירידת ערך שבוצעה בהדר בגין מבנה בהקמה בסך של כ- 14.3 מיליוני ש"ח - ראה באור 10ב) לדוחות הכספיים.

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 231.8 מיליוני ש"ח בהשוואה ל- 121 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 91.6%.

הגידול ברווח הנקי בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול משמעותי ברווח מעסקי ביטוח בעיקר עקב גידול בסעיף ההכנסות מהשקעות (ראה ניתוח עסקי ביטוח להלן) ומשיפור משמעותי בתוצאות החברה הבת הדר והינו לאחר הפרשה לירידת ערך (בניכוי מסים נדחים לקבל) שבוצעה בהדר ובעטרה בגין מבנה בהקמה בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח - ראה באור 10ב) לדוחות הכספיים, וכן לאחר תשלום מס בסך של 7 מיליוני ש"ח בגין הסדר הפרשה עם מס הכנסה (ראה סעיף 1 לעיל).

ברבעון הרביעי של השנה הסתכם הרווח הנקי בכ- 60.4 מיליוני ש"ח בהשוואה ל- 12.9 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עליה של כ- 369%.

חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות בנות שאוחדו הינו כדלקמן (במיליוני ש"ח):

1-12/2001	1-12/2002	1-12/2003	
38.2	14.9	70.4	הדר
(34.2)	11.3	(3.6)	עטרה

**דין וחשבון הדירקטוריון
על מצב עיני המבטח לשנת 2003**

עסקי ביטוח חיים

הרווח המאוחד מביטוח חיים בתקופת הדוח הסתכם בכ- 376.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 235.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 59.8%. ברבעון הרביעי של השנה הסתכם הרווח המאוחד מביטוח חיים בכ- 97.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 72.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 34.6%.

הפרמיות במאוחד בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 2,258.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 2,245.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 0.6%. הגידול בתקופה נובע בעיקר מגידול בהיקפי הפרמיות ממכירות חדשות (ללא פרמיות חד פעמיות) שעלו בתקופה המדווחת בכ- 11.8% לעומת התקופה המקבילה אשתקד, וזאת בניגוד למגמה הכללית בשוק (ראה תיאור הסביבה העסקית, מגמות בענף ביטוח חיים, סעיף א').

ההכנסות מהשקעות במאוחד בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 1,679.2 מיליון ש"ח בהשוואה להפסדים בסך של 62.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העליה בהכנסות מהשקעות בתקופת הדוח נובעת בעיקר מרווחים בגין נכסים סחירים המוחזקים כנגד פוליסות משתתפות ברווחים. (ראה פרוט תשואות להלן).

פרמיות שוטפות היוו כ- 97% מתוך סך הפרמיות והפרמיות החד פעמיות היוו כ- 3% מתוך סך הפרמיות.

סכומי הביטוח של תיק ביטוח חיים בחברה הסתכמו ב- 31 בדצמבר 2003 בכ- 89.3 מיליארד ש"ח, סכומי הביטוח במאוחד הסתכמו בכ- 154 מיליארד ש"ח.

הכספים לכיסוי ההתחייבויות בגין הפוליסות המשתתפות ברווחים מוחזקים ומושקעים בחשבונות נפרדים ומנוהלים בנפרד לפי הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח. התשואה על ההשקעות נזקפת לאחר ניכוי דמי ניהול לזכות המבוטחים.

בתקופת הדוח נזקפו במאוחד לזכות המבוטחים רווחי השקעות של כ- 1,330.2 מיליון ש"ח בניכוי סך של 178.5 מיליון ש"ח דמי ניהול שנגבו מהמבוטחים.

התשואות הריאליות בחברה בפוליסות המשתתפות ברווחים בשל פוליסות שהוצאו משנת 1992 ואילך (קרו 'י) היו כדלקמן:

<u>1-12/02</u>	<u>1-12/03</u>	
<u>%</u>	<u>%</u>	
(5.34)	20.45	תשואה ברוטו
0.60	0.60	דמי ניהול קבועים
--	2.42	דמי ניהול משתנים
(5.94)	17.43	תשואה נטו למבוטח

עסקי ביטוח כללי

הרווח המאוחד מביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 98.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 62.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 56.1%. ברבעון הרביעי של השנה הסתכם הרווח המאוחד מביטוח כללי בכ- 27.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 3.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד גידול של כ- 733%.

השיפור בתוצאות הביטוח הכללי בתקופת הדוח נובע בעיקר משיפור משמעותי ברווחי השקעות בגין נכסים סחירים.

ההכנסות מפרמיות ודמים במאוחד בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 2,331.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 2,422.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד קיטון של 3.7%.

ההכנסות מהשקעות במאוחד בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 201.1 מיליון ש"ח בהשוואה להפסדים של 1.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

**דין וחשבון הדירקטוריון
על מצב עיני המבטח לשנת 2003**

להלן התפלגות שיעורי הפרמיות והדמים בחברה (לא מאוחד) לשנת 2003 בביטוח כללי לפי ענפים:

שייר עצמי %	ברוטו %	
21.3	16.6	ביטוח רכב חובה
37.6	29.2	ביטוח רכב רכוש
11.0	15.5	ביטוחי רכוש אחרים
9.4	12.9	ביטוחי חבויות
17.7	16.3	ביטוחי מחלות ואישפוז
3.0	9.5	ביטוחי ענפים אחרים
100.0	100.0	

5. התחייבויות תלויות

- (א) לגבי תביעות משפטיות כנגד החברה - ראה באורים (ב28), (2) לדוחות הכספיים.
- (ב) לגבי פניה שקיבלו החברה והדר מרשות ההגבלים העיסקיים בבקשה לקבל הסברים לעניין הסכמים שנערכו בשנת 1997 ומעלים חשש להסדר כובל - ראה באור (ב28) (3) לדוחות הכספיים.
- (ג) לגבי תביעות משפטיות כנגד הדר - ראה באור (ג28) לדוחות הכספיים.
- (ד) לגבי תביעה שהוגשה נגד החברה בה נטען על ידי רוכשי פוליסת ביטוח מבנה כי ערך סכום הביטוח הראשוני שנקבע לדירותיהם היה גבוה מערך הכינון הראוי של הדירות, ובקשה לאישור תביעה זו כתובענה ייצוגית, ראה באור (ב28) (4) לדוחות הכספיים.
- (ה) לגבי תביעה שהוגשה נגד החברה בקשר לגביית מס בולים ובקשה לאישור תביעה זו כתובענה ייצוגית, ראה באור (ב28) (5) לדוחות הכספיים.
- (ו) לגבי תביעה שהוגשה נגד החברה ונגד הדר בקשר ל"כפל ביטוח" כביכול של מבטחי "קו הבריאות" ובקשה לאישור תביעה זו כתובענה ייצוגית, ראה באור (ב28) (6) לדוחות הכספיים.
- (ז) לגבי תביעה שהוגשה נגד החברה בטענה שהיה על בעלי השליטה בפניקס לבצע הצעת רכש קודם שרכשו את מניות החברה ובקשה לאישור תביעה זו כתובענה ייצוגית, ראה באור (ב28) (7) לדוחות הכספיים.
- (ח) לגבי בקשה למתן היתר זמני להסדר כובל, ראה באור (ד28) (1).

6. אירועים לאחר תאריך המאזן

- א. ביום 11 בינואר 2004 נחתם הסכם למכירת חברת הבת, סקר תמר שמאות בע"מ, שהינה חברת האם של חברת אמינות אקספרס שירותים בע"מ, למנכ"ל המכהן של אמינות ולאדם נוסף, תמורת סך של 12 מיליון ש"ח (ראה באור 29 לדוחות כספיים).
- ב. ביום 26 בינואר 2004 החברה, יחד עם עטרה ויחד עם THE TONSTATE GROUP (להלן - "TONSTATE"), חתמו על הסכם למתן הלוואה ולרכישת חברה באנגליה שעיקר נכסיה הינו מרכז בילויים באדינבורו, סקוטלנד, בשווי של כ- 77.5 מיליון ליש"ט (להלן - "החברה הנרכשת").
- החברה תלווה סכום בסך של כ- 5.16 מיליון ליש"ט לחברה הנרכשת. בגין הלוואה זו החברה תהא זכאית לתשואה שנתית בגובה של 6% מהשקעתה. התשואה לה זכאית החברה תהא עדיפה על פני התשואה לה זכאית TONSTATE בגין הלוואה שתעמיד לחברה הנרכשת, ותהא נדחית מפני החזרי הלוואה שתינתן מבנק מממן.
- עטרה תחזיק בכ- 24% בהון המניות של החברה הנרכשת, ללא ייצוג בדירקטוריון כך שהשקעה תכלול לפי העלות.

TONSTATE, אשר מתמחה באחזקות וניהול נכסים באנגליה ובסקוטלנד, תהא גם היא, בעלת מניות בחברה הנרכשת.

ג. החברה מנהלת משא ומתן לרכישת עד 20% מנשואה זנקס ניירות ערך בע"מ (להלן - "נשואה זנקס"), שהינה חבר בורסה והינה חברה נכדה של אקסלנס השקעות בע"מ. במסגרת ההתקשרות יוקצו, או ימכרו, להפניקס, באופן ישיר או באמצעות חברה בת, כ- 20% ממניות נשואה זנקס בתמורה לערכן הנקוב. במסגרת ההתקשרות תתחייב הפניקס, בין השאר, להעמיד את חלקה בהון העצמי הנדרש מחבר הבורסה ואת הבטוחות הנדרשות מחבר בורסה לפי תקנון הבורסה והוראות כל דין. העיסקה כפופה לאישורים שידרשו על-פי דין, לרבות אישור דירקטוריוני החברות ואישור הבורסה לני"ע בת"א בע"מ.

7. השפעת גורמים חיצוניים

א. חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 ולתקנות וצווים שהוצאו על פיו וכן להנחיות שמפרסם המפקח על הביטוח. שינויים באלה משפיעים על הדיווח הכספי של החברות והן על תוכן פעילותן.

ב. חברות הביטוח מוכרות פוליסות ביטוח אשר מכסות סיכונים שונים. תמחור הפוליסה נעשה על סמך ניסיון העבר. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים ובחומרתם וברמת שימור תיק ביטוח חיים, עשויים להשפיע על רווחיות הפוליסות.

ג. להוראות הדין, להנחיות ולהסכמים הנוגעים למבנה החיסכון במשק ובעיקר לגבי החיסכון הפנסיוני, לרבות השלכות המיסוי שלו, השפעות על תיק ביטוח החיים של החברות ועל המכירות העתידיות שלהן. כמו כן, מושפעים תיק ביטוח חיים והמכירות החדשות מאפיקי חיסכון פנסיוני תחליפיים במשק כגון קרנות פנסיה וקופות גמל.

ד. לתנודות שערים בשוק ההון הישראלי יש השפעה על תוצאות הפעילות העיסקית של החברה עקב פעילותה בשוק ההון.

ה. למבטחי משנה של החברה יש השפעה על קבולת הביטוח, תנאי הביטוח והתעריפים של החברה, וכך גם על ריווחיותה.

ו. בחודש אוקטובר 2001 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 12, הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים. בהתאם לתקן זה, תופסק ההתאמה של דוחות כספיים לאינפלציה החל מיום 1 בינואר 2003. לפי התקן האמור היה על החברה להמשיך, עד ליום 31 בדצמבר 2002, לערוך דוחות מותאמים בהתאם לגילויי הדעת של לשכת רואי חשבון בישראל. הסכומים המותאמים הכלולים בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2002 אמורים היו לשמש נקודת מוצא לדיווח הכספי הנומינלי החל מיום 1 בינואר 2003.

בחודש דצמבר 2002 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן מספר 17 שעניינו, בין השאר, דחיית מועד הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים. בהתאם לתקן זה, נדחה מועד המעבר לדיווח כספי נומינלי על פי תקן 12, בשנה אחת - לתקופות דיווח המתחילות ב- 1 בינואר 2004. בנושא זה, התקבלה בחברה טיוטה לתיקון תקנות הפיקוח על הביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח – 1998, שעיקרה החלת תקן חשבונאות מספר 12 על חברות הביטוח.

מידת ההשפעה של השינוי האמור על הדוחות הכספיים, תלויה בשיעור האינפלציה, בהרכב נכסי החברה והחברות המאוחדות ובמקורות מימונם.

8. מדיניות התאגיד בנושא מתן תרומות

החברה פועלת לאורך שנים רבות לקידום האומנות, הספורט והמדע במדינת ישראל וכן מעורבת בסיוע ובקידום נושאים חברתיים ותרבותיים ובמתן עזרה לגופים נזקקים. סה"כ היקף התרומות של החברה בתקופת הדוח עמד על כ- 0.21 מיליון ש"ח. סה"כ היקף התרומות ב- 5 השנים האחרונות עמד על סך של כ- 5.5 מיליוני ש"ח. התרומות נתרמות ישירות לגורמים השונים בהתאם להחלטת ההנהלה.

9. דוח על דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית פיננסית

דירקטוריון החברה החליט כי המספר המזערי הראוי של דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית הינו 3 דירקטורים מקרב הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון החברה. בהתחשב, בין השאר, בגודל החברה וסוג ומורכבות פעילותה.

הדירקטורים שהינם בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית המכהנים בדירקטוריון החברה הינם: ד"ר אריה עובדיה, ד"ר דפנה שוורץ, ר"ח עוזי מור ומר עזי נתנאל.

10. תשלומים לנושאי משרה *

להלן פירוט התשלומים ששילמה החברה וההתחייבויות לתשלומים שקיבלה על עצמה לרבות לעניין תנאי פרישה בשנת הדוח, לכל אחד מחמשת מקבלי השכר הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה שניהנו בה.

התשלומים אינם כוללים החזרי הוצאות עסקיות של החברה כגון נסיעות לחו"ל, ארוח, כבודים והוצאות רכב. כמו כן תשלומים אלו אינם כוללים הלוואות שניתנו במסגרת העסקים הרגילה בהיקפים ובתנאים המקובלים לכלל עובדי החברה.

הסכומים נקובים בערכים נומינליים (באלפי ש"ח).

סה"כ	הוצאות סוציאליות	השלמת עתודות	הטבות אחרות	שכר ובונוס	
6,629	1,142	1,000	68	4,419	.1
3,422	892	715	116	1,699	.2
2,432	238	-	113	2,081	.3
1,792	213	131	97	1,351	.4
1,704	173	198	132	1,201	.5

*במהלך השנה היו נושאי המשרה הנ"ל גם נושאי משרה בהדר, אשר השתתפה בחלק מעלות שכרם המפורט לעיל.

במשך תקופת הדוח התקיימו 13 ישיבות של הדירקטוריון.

חברי הדירקטוריון מודים להנהלת החברה, עובדיה וסוכניה על תרומתם לחברה.

בר כוכבא בן גרא
מנהל כללי

ד"ר אריה עובדיה
יו"ר הדירקטוריון

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ

ביקרנו את המאזנים המצורפים של הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר 2003 ו- 31 בדצמבר 2002 ואת המאזנים המאוחדים לאותם תאריכים ואת דוחות רווח והפסד, דוחות על עסקי ביטוח חיים, דוחות על עסקי ביטוח כללי, הדוח על השינויים בהון העצמי ודוחות על תזרימי המזומנים - של החברה ובמיוחד - לשתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 בדצמבר 2001 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך בוקרו על ידי בריטמן אלמגור ושות', רואי חשבון, אשר חוות דעתם מיום 24 במרץ 2002 על דוחות כספיים אלה היתה בלתי מסוייגת.

בריטמן אלמגור ושות', רואי חשבון, לא ביקרו את הדוחות הכספיים של חברה מאוחדת - הדר חברה לביטוח בע"מ - אשר נכסיה הכלולים באיחוד מהווים כ-33% מכלל הנכסים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 2002 והכנסותיה מפרמיות הכלולות באיחוד מהוות כ-44% מכלל הכנסות המאוחדות מפרמיות לשנה שהסתיימה באותו תאריך. הדוחות הכספיים של החברה המאוחדת הנ"ל בוקרו על ידי פאהן, קנה ושות', רואי חשבון, וקסלמן וקסלמן, רואי חשבון, אשר חוות דעתם מיום 13 במרץ 2003 על דוחות כספיים אלה הייתה בלתי מסוייגת, וחוות הדעת של בריטמן אלמגור ושות', רואי חשבון, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין החברה המאוחדת הנ"ל, מבוססת על דוחות רואי החשבון המבקרים שלה.

בריטמן אלמגור ושות', רואי חשבון, ופאהן קנה ושות', רואי חשבון, לא ביקרו את הדוחות הכספיים של חברה מאוחדת - הדר חברה לביטוח בע"מ - אשר הכנסותיה מפרמיות הכלולות באיחוד מהוות כ-43% מכלל הכנסות המאוחדות מפרמיה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2001. הדוחות הכספיים של החברה המאוחדת הנ"ל, בוקרו על ידי קסלמן וקסלמן, רואי חשבון, בלבד, אשר חוות דעתם מיום 17 במרץ 2002 לדוחות אלו הייתה בלתי מסוייגת.

הנתונים הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים המתייחסים לשווי המאזני של השקעות בחברות כלולות ולחלקה של החברה בתוצאות של חברות אלו מבוססים על דוחות כספיים שבוקרו על ידי רואי חשבון אחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. הביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון של החברות שלא בוקרו על ידינו מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי החשבון של החברות שלא בוקרו על ידינו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות - מכל הבחינות המהותיות - בהתאם לכללי החשבונאות, הדיווח והעריכה אשר נקבעו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות שהותקנו על פיו, את המצב הכספי - של החברה ובמיוחד - לימים 31 בדצמבר 2003 ו-2002 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים - של החברה ובמיוחד - לשתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים. כמוסבר בבאור 2א, הדוחות הכספיים הנ"ל מוצגים בערכים המותאמים על-פי השינויים בכח הקניה הכללי של המטבע הישראלי בהתאם לגילויי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל ובכפוף לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, אנו מפנים את תשומת הלב לעניינים הבאים:

1. האמור בבאור 28ג)א. בדבר תביעה משפטית כנגד חברה מאוחדת לשעבר (לה-נסינול חברה ישראלית לביטוח בע"מ), אשר מוזגה עם הדר.
2. האמור בבאור 28ג)ג. בדבר כתב אישום שטרם הוגש נגד יו"ר דירקטוריון לשעבר של החברה, מנכ"ל החברה ודירקטור נוסף בחברה מאוחדת לשעבר (לה-נסינול חברה ישראלית לביטוח בע"מ), בשל פירסום לכאורה של פרטים מטעים בדוחות הכספיים ובתשקיפים של החברה המאוחדת לשעבר.
3. האמור בבאור 28ב)5 בדבר בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית נגד החברה וחברות אחרות בגין גביית מס בולים מכוח חוק מס בולים על מסמכים במשך שנים שלא כדין.

בריטמן אלמגור ושות'
רואי חשבון

פאהן קנה, ושות'
רואי חשבון

14 במרץ, 2004.